

Hoe maak je een naslagwerk?

Ruim tien jaar geleden, in het voorjaar van 2009, organiseerde ons bestuurslid Arnold van Berkel een bijeenkomst voor de muziekfilatelisten van de NVTF samen met de Nederlandse leden van Duitse *Motivgruppe Musik* waarvan hij ook bestuurslid is. Het was een helaas eenmalige maar wel zeer succesvolle bijeenkomst in 'Het Reedershuys' in Vlaardingen. Dat is de woning van Ton Stolk die er tevens een grote muziekliteratuurbibliotheek en een verzameling van meer dan zevenhonderd muziekinstrumenten uit de hele wereld in ondergebracht heeft.

Na de rondleiding door het museum gingen de ongeveer veertig deelnemers lunchen in de tuin en bij het tuinhuis. In dat tuinhuis lieten een paar van onze leden aspecten van hun verzameling of van andere filatelistische activiteiten zien. Een van die leden was Arie Haasnoot uit Nieuwerkerk aan den IJssel. Hij liet ons bladzijden zien uit de kopij voor een door hem opgezet en geredigeerd personenregister van musici die op postzegels afgebeeld zijn. Het werk was nog niet klaar, maar hij verwachtte dat het nog in 2009 uitgegeven zou kunnen worden. Ik heb

het belangstellend bekeken waarbij ik regelmatig dacht 'waar is die man aan begonnen?' Zelf had hij zich dat ook wel afgevraagd, want hij was al doende tot de ontdekking gekomen, dat het toch wel veel werk was (1). Hoe veel werk had ik hem duidelijk kunnen vertellen, want ik had tijdens mijn werkzame jaren ruime ervaring opgedaan met het maken van naslagwerken en overzichten. Als hoofd van de afdeling muziek van de overkoepelende organisatie van de openbare bibliotheken (NBLC, NBD Biblion) had ik in de loop van dertig jaar onder andere twee edities van een basiscatalogus grammofonplaten, een basiscatalogus compact discs en twee catalogi bladmuziek geschreven. Bovendien had ik voor Wegener/Luister in de jaren 1988-1994 alle edities van de catalogus Compact Discs Populair samengesteld. Gelukkig heb ik mijn scepsis toen niet geuit, want anders was het Filatelistisch Personenregister er misschien nooit gekomen. Arie Haasnoot was mij niet onbekend: ik had hem al eens ontmoet toen hij voorzitter was van de Nederlandse Vereniging van Postzegelverzamelaars van het Vorstendom Liechtenstein.

Hij werd geboren in Voorschoten. "Toch voel ik mij nog steeds een Katwijker, omdat ik daar een groot deel van mijn leven heb doorgebracht", zegt hij zelf. Tijdens zijn schooltijd (onder andere de kweekschool in Oegstgeest) kwam hij, zoals de meesten van ons, in contact met een plaatselijke postzegelvereniging. "Algemeen bekend is hoe men toen verzamelde: in een schriftje postzegels plakken. Mijn vader was een stapje verder: van enkele landen in albums gaatjes vullen. Na afronding van mijn kweekschoolopleiding komen allereerst mijn baan als leraar en huisvesting aan de orde. Na gesetteld te zijn, word ik al snel lid van de postzegelvereniging IJssel- en Lekstreek in Capelle aan den IJssel. Daar heb ik zeer nuttige informatie opgedaan en tot op heden is er nog steeds contact met de huidige leden. In 1985, het Jaar van de Muziek en de tentoonstelling in Nijmegen, word ik besmet met het virus van thematisch verzamelen: muziek op postzegels."

De keuze voor muziek was niet toevallig. Niet alleen speelde Arie al sinds zijn schooltijd piano, maar hij studeerde verder en hij rondde zijn pianostudie af met het docentendiploma en zette vervolgens een lespraktijk op. In 1990 werd hij lid van de NVPVL (Liechtenstein dus) en vijf jaar later werd hij, na het plotseling overlijden van de voorzitter daarvan, bestuurslid en korte tijd later de nieuwe voorzitter. Tien jaar lang is hij bestuurslid gebleven. "Terugkijkend een zeer leerzame tijd! Maar het thema *muziek* blijft aan mij knagen. Ergens in het begin van 21e eeuw krijg ik behoefte om lid te worden van twee thematische verenigingen: de NVTF en de Duitse *Motivgruppe Musik*. Vijftien jaar geleden ben ik gestopt met werken en enige tijd later ben ik ook gestopt met de NVPVL en met het verzamelen van Liechtenstein. Ik heb het toen afgesloten en mijn verzameling laten veilen. Ik koos voor het thematisch verzamelen: veel gevarieerder en je hoeft het niet altijd

compleet te hebben. Ik verkreeg al gauw een grote hoeveelheid muziekzegels, waaronder een flinke map met instrumenten op zegels. Ik had wel behoefte aan een goed overzicht en in 2007 besluit ik daar wat aan te doen en kies ik voor muzikale personen. In Vlaardingingen heb ik toen in 2009 voor het eerst laten zien waar ik mee bezig was.”

Eind 2009 verschijnt het Filatelistisch Personenregister van musici. Het formaat is A4 en de ringband telt 246 bladzijden. Afbeeldingen van postzegels, maar ook foto's van componisten en musici op de meer dan 100 bladzijden met ruimte voor aantekeningen. Het boek oogt praktisch en aantrekkelijk. En dan komt mijn beroepsdeformatie om de hoek kijken. Een van de dingen die ik moest kennen als hoofd van de muziekafdeling van een bibliotheekbedrijf was het titelbeschrijven. Deze bibliotheekvaardigheid vereist analytisch denken: waar komt de componist of musicus vandaan, hoe moeten de namen uit verschillende talen geschreven worden voor de gebruiker in Nederland en hoe de titels? Zowel in Nederland als in een groot aantal andere landen zijn daar bindende regels voor die met de komst van de automatisering nog zijn aangescherpt. Het zijn de regels die verwarring en chaos voorkomen.

Een ander probleem is de alfabetisering. Hoe doe je dat met die dubbele Spaanse namen en hoe met de namen van Amerikaanse vrouwen? En wat is de achternaam van Chinese musici uit de volksrepubliek en uit Taiwan? En hoe schrijf je consequent al die Russische namen? Dus ben ik het door mij zeer gewaardeerde naslagwerk van Arie met de rode pen in de hand gaan 'lezen'. Mijn bevindingen heb ik aan Arie gestuurd die daar heel positief op reageerde. In de een jaar later verschenen tweede editie waren mijn opmerkingen en de opmerkingen van nog een paar andere verzamelaars verwerkt. Deze tweede editie werd op de internationale literatuurtentoonstelling IPHLA in Mainz goed ontvangen.

Arie: “Na vier jaar verschijnt de derde druk. En dan komt Wolter van der Zwaan om de hoek kijken. Met de voorbereidingen van de vierde druk kan ik hem raadplegen over tal van

muzikale personen, schrijfwijze van buitenlandse namen en nog veel meer.” Ik had inmiddels meer vrije tijd ter beschikking en kon dus echt bijdragen. Op verzoek van Arie ben ik volwaardig medeauteur van die vierde editie geworden. Op de internationale tentoonstelling in Tampere (Finland) kreeg het naslagwerk erkenning: Groot Zilver. We zijn nu weer drie jaar verder. De vierde editie is uitverkocht en tijdens de Nationale Tentoonstelling in Gouda hebben we de vijfde editie van het naslagwerk kunnen overhandigen aan de voorzitter en enkele andere bestuursleden van de NVTF (2 en 3).

De vijfde editie van het naslagwerk wijkt op een paar belangrijke punten af van de vorige edities, maar er zijn ook zaken die niet veranderd zijn (4).

Het formaat is nog steeds A4, er zijn aparte hoofdstukken voor de nationale volksliederen en de popgroepen en de verwijzing van de meeste zegels is gebaseerd op de Michelcatalogus. Het lettertype is kleiner dan van de vorige edities en de aantekenpagina's zijn vrijwel verdwenen. Door de toename van het aantal personen waren dat noodzakelijke keuzes om het boek niet al te dik te maken. De vijfde editie telt 243 bladzijden en bevat gegevens (biografisch en filatelistisch) van meer dan 4444 op postzegels afgebeelde, muzikaal actieve personen of hun werk. Er zijn 250 afbeeldingen in kleur in het boek te vinden. De zegels van de 'agentuurlanden' die in vorige edities (noodzakelijk) beperkt werden genoteerd, zijn (voor zover wij hebben kunnen nagaan) weer compleet

2

V.l.n.r. Arnold v. Berkel, Koos Fase, Arie Haasnoot, Henk den Duin en Wolter van der Zwaan. Aardig detail: op de achtergrond zit als tweede van links de opmaker van Thema, Jac Spijkerman, aan de tafel van de vereniging van verzamelaars van poststukken en poststempels.

3

aanwezig. Op verzoek van een paar gebruikers hebben we de componisten van filmmuziek toegevoegd. Dat betekende wel dat van een paar honderd postzegels met afbeeldingen van filmscènes of van acteurs in bepaalde films uitgezocht moest worden over welke films het ging en wie de componist van de filmmuziek

daarvan was. De titels van de meeste films zijn niet in het naslagwerk opgenomen (net zomin als de titels van opera's), maar de verwijzingen zijn te vinden bij de componisten. Door de toevoeging van de filmmuziek zijn nu ook beroemde twintigste-eeuwse componisten als Schnittke, Goebajdoelina en Weinberg in het naslagwerk aanwezig.

Om het zoeken naar de postzegels binnen een componist met meerdere zegels te vergemakkelijken, zijn de zegels alfabetisch gerangschikt op de namen van de landen. Maar soms is er ook een beperking noodzakelijk. Enkele agentuurlanden hebben zegels uitgegeven met afbeeldingen van groepsportretten (veelal schilderijen) waarop (ook) musici staan afgebeeld. Die afbeeldingen zijn soms zo klein, dat ook onder een vergrootglas niet met zekerheid te zeggen is wie de betreffende personen zijn. Dergelijke zegels zijn niet opgenomen in het naslagwerk. Een apart probleem vormen de privéuitgaven en de semi-privéuitgaven (bijvoorbeeld van Nederland en Frankrijk). Het is moeilijk om daar een goed overzicht

van te krijgen. Zo heeft bijvoorbeeld de Amerikaanse firma Zezzel in een paar jaar tijd een paar duizend(!) zegels geproduceerd met een muzikaal onderwerp, maar een catalogus is er niet. In de vijfde editie van het naslagwerk zijn wel een paar honderd (semi-)privézegels opgenomen uit Nederland, Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk en Japan.

Achterover leunen is er voor Arie en mij niet bij, want het naslagwerk met de heldergroene voorkant moet ook verkocht worden. Voor de eerste keer is er aan het naslagwerk een ISBN nummer toegekend (ISBN 978 90 9031552.2).

De prijs is vastgesteld op € 19,50 (exclusief verzendkosten), te bestellen bij ahaasnoot@casema.nl of via Boekwinkeltjes.nl. Zie ook de advertentie voorin deze Thema.

En zoals Arie het omschrijft: "Omdat wij beiden besmet zijn met het 'filavirus', zijn de werkzaamheden voor het supplement bij de vijfde druk reeds gestart."

□